

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collatie van P. Cornelius Hazart Priester Der Societeyt Jesv

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Het III. Capittel. Raeckende het Teecken des lichaems, ende des bloedts.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71405)

water ghebleven hadde; ende dat de **Baſen** gheſeydt hadden / t'is water dat wy drincken / ter contrarie / Christus hier op gheſeydt hadde: **Drinckt** / want het is wijn: Souden sy niet meer de **Woozden** Christi moeten gheloofst hebben / als haren ſmaeck? Wie twyffelt daer aen: **Alſoo** ſeyht Christus: Drinckt, want t'is mijn bloedt: **Ergo** al-hoe-wel wy den ſmaeck niet en hebben van bloedt / maer van wijn / wy moeten nochtan meer de woorden Christi ghelooben / ſegghende / dat het ſijn bloedt is / als onſen ſmaeck / die het ons hoor gheeft als wijn. **Tot** hier toe en heeft my Partije niet konnen npt ſchriſture bewyſen / dat Christus wijn heeft ghegheben aen ſijne **Discipelen** / dienbolghens / en moeten die woorden / Dat is mijn bloedt, niet ſignetlyck / ofte onepghentlyck verſtaen worden.

HET III. CAPITTEL.

Raekende het Teecken des lichaems,
ende des bloedts.

Catholijck. In de heele gantſche **Schriſture** / en is niet te vinden / dat Christus ſoude gheſeydt hebben / dat hy aen ſijne **Discipelen** gaf / een teeken ſijns lichaems, ofte ſijns bloedts.

Partije. Hy heeft gheſeydt / doet dat tot mijnder ghedachteniſſe.

Catholijck. **Tis** waer: **Ergo** hy heeft gheſeydt / dat hy gaf een teeken ſijns lichaems / ende ſijns bloedts: ten volght niet: **Want** een **Bypdegou** / die een rinck gheeft aen ſijne **Bypdt** / ſegghende: **Betwaert** dit tot mijnder ghedachteniſſe / die en ſeyht daerom niet / dat hy haer gheeft een teeken van enen rinck; den rinck blijft rinck / al-hoe-wel hy ghegheben wordt tot eene ghedachteniſſe; alſoo kan het
lichaem

Lichaem Christi wel lichaem sijn/al-hoe-wel her ghegheben wordt tot cene ghedachtenisse van de doot / die hy gheslozven is / soo Paulus dat verklaert : upt dese woorden van : Doet dat tot mijnder ghedachtenisse , en kan men niet besnyten / dat Christus ghegheben heeft een tecken sijns lichaems, ofte sijns bloeds.

Partije. Ghelijck Christus gheseydt heeft / Dat is mijn lichaem, ende Dat is mijn bloed : Alsoo woort van't Paeschlam gheseydt *Exodi 12. 11.* Dit is den doorganck des Heeren : ende vande besnijdenisse *Gen. 17. 10.* Dit is het verbondt : Het Paesch-lam nochtans / ende de besnijdenisse / en waeren den Doorganck , noch het verbondt selve niet / maer teekenen vanden doorganck, ende verbondt : Ergo als Christus gheseydt heeft / dat is mijn lichaem, ende / dat is mijn bloed, hy en heeft niet willen segghen / dat hy sijn lichaem selve gaf / maer een tecken sijns lichaems / ende sijns bloeds / want hy heeft ghesproken nae de maniere in de Sacramenten ghebruyckelijck, soo den Dordrechtschen Bijbel seyd op *Matth. 26. Num. 29.*

Catholijck. Wat de maniere belanght in de Sacramenten gebruyckelijck/niet wonder / dat de schrifture handelende van de Sacramenten des ouden testaments / figuerlijck soude ghesproken hebben/want soo Paulus seyt/die en waeren niet anders als schaduwē, ofte figuren, van de toekomende Waerheyt ; daerom en volght het niet/dat schriftuer mede figuerlijck spreckt vande Sacramenten des nieuwen testaments. Ter contrarien / om dat onse Sacramenten de waerheyt sijn/daerom moet sy vande selve/niet figuerlijck/maer waerlijck spreken.

Ten anderen / als de schrifture seyt / dat het Paeschlam / den doorganck was / sy en spreckt niet figuerlijck, ofte oneyghentlijck, maer eyghentlijck ; nae de maniere van spreken der Hebreuwen / want sy en wilt hier mede niet anders segghen / als dat het Paesch-lam een offerande was

was' hooz den doozganck/tot danck-segginge:
 Dat blijkt' hooz eerst *Exodi 12, v. 27.* daer dese
 hoozgaende woorzden berklaert worden / in de-
 ser boeghen. Dit is den Heere een Paesch-offer, die
 voor der kinderen Israels huysen voor by ginck in A-
 gypten: Waer op den Dordrechtchen Bijbel seght
Num. 58. dat het Paeschlam/dese offerande was.
 Dit blijkt ten tweeden / npt Ioannes Calvijn
 schrybende op *2. Corinth. 5, 21.* daer gheseyt wort:
 Dat Godt sijnen zone, voor ons de sonde ghemaect
 heeft. Hier op seght Calvijn: Paulus, ghebruyckt
 op dese plaetse / ende noch elders meer/de ma-
 niere van spreken vande Hebreewen / als hy
 seyt / dat Christus hooz ons de sonde ghelworden
 is / want dat en is niet anders te segghen / als
 dat hy eene offerande hooz de sonde ghelworden
 is. Hiermede komt ober een / den Dordrechtchen
 Bijbel *Num. 53.* segghende: Godt heeft zijnen zone ge-
 maect eene offerande voor de sonde: Is het een
 maniere van spreken by de Hebreewen/soo als
 Calvijn ons leert/dit woorzden/offerande, achter
 te laten/ende de sake op te nemen/hooz de welc-
 ke offerande ghedaen wort: Wanneer dan de
 schryfture seght / dat het Paeschlam den deurganck
 des Heeren was, sy en wilt niet segghen / dat het
 een teecken des deurgancks was / maer een
 Offerande hooz den doozganck/soo als sy oock
 terstondt daer naer/haer selven *v. 27.* berklaert:
 Dit is het seker / dat het Paeschlam / niet figuer-
 lijk, maer eyghentlijk, een offerande / ofte
 Paesch-offer was hooz den deurganck: Ergo
 als de schryfture seydt/dat het Paeschlam den deur-
 ganck was, sy en spreekt niet figuerlijk, maer
 eyghentlijk, ende waerlijk: Otenbolghens kan
 dese schryfture / Partije in gheender manieren
 dienen / om te bewijzen/dat Christus, segghende/
 dat is mijn lichaem, ende dat is mijn bloedt, figuer-
 lijk heeft ghesproken / ofte van een teecken sijns
 lichaems, ende sijns bloedts.

Doozders : Wat de besnijdensse aengaet.

Ick bekenne / dat / soo wanneer Schyfture
 seght / dat sy het verbont was; dat sy hier den ver-
 staet / een teecken des verbonds, want sy selve
 gheeft ons die verklaringhe. Siet den text
 Gen. 17. v. 10. daer sult ghy vinden / dat Godt
 eerst seydt van de besnijdenisse : Dit is mijn ver-
 bondt ; Maer siet voorders den volghenden
 Ders; daer sult ghy de verklaringhe vinden van
 dese voorgaende woorden / te weten: Op dat het
 een teecken des verbonds zy, tusschen my ende u lie-
 den. Op dat nu hier dese schyfture sou gheliden/
 soo moet my Partije een schyftuer-plaetse alleen
 aen-wyssen / daer dese woorden : Dat is mijn lie-
 chaem, van schyfture selve soo verklaert wo-
 den ; Dat is een teecken mijns lichaems : Want dat
 de besnijdenisse, een teecken des verbonds
 was / seght de Schyfture met klare woorden.
 Maer dat Christus dooz dit woordken/Lichaem,
 soude verstaen hebben een teecken des lichaems, en
 is in de heele schyftuer niet te vinden/maer heel
 contrarie/ soo wy in tweede deel, upt alle de om-
 standigheden sullen bewyssen : Somma / dese
 twee schyftuer-plaetsen en konnen Partije geen-
 sing baten / om te betuyssen / dat Christus,
 dooz die woorden : Dat is mijn lichaem, ende / Dat
 is mijn bloedt, verstaen heeft een teecken sijns lie-
 chaems, ofte / sijns bloedts: Oversulckx en blijckte
 tot noch toe niet dat hy figuerlijck heeft ghespro-
 ken.

Partije. Christus heeft gheseydt dat hy een
 deure is / eenen Wyngaert &c. hier heeft hy
 figuerlijck ghesproken : Ergo oock / als hy ghe-
 seydt heeft: dat is mijn lichaem.

Catholijck. Dat is eben of ick seyde: Als Ioan-
 nes *Apo. 5.* seght dat Christus een Leent is / hy
 spreekt figuerlijck : Ergo als den Hemelschen
 Vader *Matth. 3. 17.* roept upt den hemel : Dit is
 mijnen beminden zone : hy spreekt oock figuer-
 lijck : Maer 't is seker dat den Hemelschen Va-
 der hier eyghentlijck spreekt / schoon Ioannes,
 B
 signe.

figuerlijck spzeckt : Ergo schoon Christus van sijn selven segghende / dat hy een deure / ofte wijngaert is / figuerlijck spzeckt / hier nyt en volght niet / dat hy oock figuerlijck spzack / als hy sepde : Dat is mijn lichaem. Want het eerste eyghentijck verstaen synde / is onmoghelijck dat het maer 3p : het tweede / niet alsoo.

Partije. Christus heeft ghesepdt Ioan. 6. Mijn vleesch en is niet nut.

Catholijck. Dat en heeft de Heere Christus noyt ghesepdt : Want 'tis eene groutwelijcke lasteringhe / te segghen / dat het vleesch Christi niet nut is : Leest dan den text wel by Ioannes ; ghy sult daer vinden / niet : MYN vleesch en is niet nut. Maer : HET vleesch en is niet nut. Christus en spzeckt bā sijn eygen vleesch niet / maer bā het vleeschelijck ghemoet / ende verstant der Capharnaiten ; de welke de woorden Christi soo opnamen / als of hy haer sepde / dat hy sijn vleesch / booz haere ooghē / in stucken sou kappen / ende dat nyt-deelen niet stucken / en brocken / soo als men de doode beesten doet in het vleesch hups : Dan soo een vleeschelijck / ende grof verstant / ende ghemoot seght Christus : Het vleesch en is niet nut. Alsoo sepdt hy oock aen Petro : Matth. 6. vleesch, ende bloedt en heeft het u niet gheopenbaert : Alsoo seght Paulus 1. Cor. 15. Vleesch, ende bloedt, en sullen't rijcke Godts niet besitten. Alsoo staeter Gen. 6. Mijnen gheest, en sal in den menschen niet blijven, om dat hy vleesch is. Hier wordt dooz dit woordēken / vleesch, verstaen een vleeschelijck ghemoet / ofte / soo den Dordrechtschen Bijbel seght / de verdorven nature des menschs : alsoo van ghelijcken / als Christus seght : Het vleesch en is niet nut, de wijle hy dit van sijn eyghen vleesch niet en kan / noch en magh segghen / soo heeft hy dat ghesepdt / volghens de ghetwoonte der Schrijture / van het vleeschelijck ghemoet der Capharnaiten : Soe en doet van dese schrijtuer-plaerte niet een stercken ter saecke / om te bewijsen dat Christi

Christi woorden figuerlijck moeten verstaen worden.

Partije. Christus wil segghen / dat sijn vleesch niet nut is / lichamelijcker wijze ghe-eten synde.

Catholijck. Waer staet dat gheschreven? bewijst my dat upt de Schrifsture / thoont de plaetse / daer hy seght: *Mijn vleesch/lichaemelijcker wijze ghe-eten zijnde / en is niet nut / waer staet dat?*

Partije. Christus seght *Ioan. 6.* Mijne woorden sijn gheest, ende leven, dat is / seght onsen Dordrechtchen Bijbel: Sy moeten gheestelijck verstaen worden.

Catholijck. Dat Christus sepdt / dat sijn woorden gheest, ende leven sijn, blijkt klaer upt Schrifsture: Maer dat dit te segghen is (soo als den Dordrechtchen Bijbel dat verklaert) dat sy moeten gheestelijck verstaen worden; waer upt blijkt dat? Indien het niet en blijkt upt Schrifsture / die verklaringhe is te verghheef / en van gheender weerden: Indien het blijkt upt Schrifsture? waerom en hebben dan de obersetters vanden boozepden Bijbel / niet eene enckele Schrifsture hy gheboeght / om hare verklaringhe te bevestighen? Ick segge dan / dat den sin van dese woorden: Mijne woorden sijn gheest, ende leven niet en is (soo den Dordrechtchen Bijbel sepdt / sonder fundament / ende bewijs) sy moeten gheestelijck verstaen worden, dat en is gheensins den sin; maer dat is den sin: Mijne woorden sijn gheest, ende leven, dat is / hebben de kracht Gods: Ick en sal niet te vreden sijn / met dit enckelijck op mijne authozitept te segghen / ghelijck den booznoemden Bijbel doet / maer ick bewijse dat upt andere schrifsturen:

Ten eersten *Ezech. 20.* woort ghesepdt / dat de gheests des levens, in de raderen was, te weten / vanden waghen daer de goddelijcke Majestept op sat: Wat is dit te segghen / den Gheest des levens? dat is / seght den Dordrechtchen Bijbel op *Ezech. 1. 12.* Num. 55. de kracht Gods. **22 Ten**

Ten tweeden *Rom. 8. 2.* noemt Paulus de wet Christi, een wet van den gheest des levens; dat is / een wet soo krachtich, dat sy hem heeft kunnen vry maken (ghelijck by terstont daernaeg seght) vande wet der sonde, ende des doots.

Ten derden, *Luc. 4. 31.* Woort gheseyt / dat het Woort Christi met macht was, dat is / seght den Dordrechtchen Bijbel *Num. 31.* van groote kracht : **Wederom** *Luc. 24. 19.* Hy was krachtich in sijne woorden.

Doeght nu alle dese schyfturen / by dese woorden Christi: mijne woorden sijn gheest ende leven: Dit is by Ezechiel, ende Paulus te segghen / de kracht Godts hebben / ende op een ander woort geseyt dat de woordē Christi crachtich geweest sijn, als by dan seght : mijne woorden sijn geest, ende leven, dat is te segghen / sy hebben de kracht Godts, ende sijn krachtich: Hiermede te kennen gevende / dat de Joden gheen reden en hadden om onghe-loobich te sijn / ende te murmureren ober t'gene by gheseyt hadde van sijn vleesch te geben / aengesien dat sijne woorden de kracht Godts hadden / aen de welcke alle dingh moghelijck is.

Dat my dan Partije boort aen met dese schyfture: Mijne woorden sijn geest, ende leven, by t' hups bljbe / want t'en is niet te segghen / dat sy gheestelijck moeten verstaen worden, maer dat sy crachtich sijn / ende de cracht Godts hebben : Tot noch toe dan / en is Partije niet machrich gheweest te bewijfen

Ten eersten, dat de schyfture ergens seyt / van t'ghene Christus ghegeven heeft aen sijne discipelen: T'is broodt, of t'is wijn.

Ten tweeden, en heeft se niet kunnen een schyftuer-plaetse alleen aenwijfen / daer geseyt woort: T'is een teeken, ofte figure des lichaems ofte des bloeds.

Ten derden: En heeft se niet een schyftner kunnen by setten / daer geseyt woort : Dese woorden Christi: **Dat is mijn lichaem, ende / dat is mijn bloed,**
moeten

moeten figuerlijck, of geestelijck verstaen worden: om van dit eerste deel te sluyten/ blijkt dat Par-tijc de woorden Christi, tot noch toe verkeerdelijck/ende qualijck opgenomen heeft/ als sy die figuerlijck, oneygentlijck, ende gheestelijcker wijze verstaen heeft. Ick komme van tot het Tweede deel, ende gae bewijfen/ dat sy moeten eygentlijck/ ende soo als sy leggen/ en luyden / verstaen worden/ dat is/ van het wesentlijck lichaem / ende bloedt Christi.

HET II. DEEL.

Dat de worden Christi eyghentlijck moeten verstaen worden:

HET I. CAPITTEL.

Raekende het lichaem.

De woorden Christi, volgens den H. Mat-thæus *cap. 26.* sijn dese: Neemt, ende eet, dat is mijn lichaem, de selve heeft Marcus *cap. 14.* dese leggen Lucas, ende Paulus wat breeder opt: Lucas seght *Cap. 22.* Hy nam broodt, ende als hy gedanckt hadde, brack, en gaf haer seggende: Dat is mijn lichaem, 'twelck voor u ghegeven wort, doet dat eet mijnder ghedachtenisse. Den H. Apostel Paulus sept *1. Cor. 11.* Als hy ghedanckt hadde, brack, ende seyde: Neemt, Eet, dat is mijn lichaem, 'twelck voor ul. ghebroken wort, doet dat tot mijnder ghedachtenisse.

Laet ons nu elck deel in 'tbesonder gaen opweghen:

Voor eerst, seght Christus: Neemt, ende eedt: wat sullen wy nemen/ende eten: broodt dat en seg-

ge